

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. liepos 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2004/80/EB – 12 straipsnio 2 dalis – Kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų aukoms nacionalinės schemos, užtikrinančios teisingą ir tinkamą kompensaciją – Taikymo sritis – Nukentėjusysis, gyvenantis valstybės narės, kurioje buvo padarytas smurtinis tyčinis nusikaltimas, teritorijoje – Pareiga šiam nukentėjusiajam taikyti nacionalinę kompensavimo sistemą – Sąvoka „teisinga ir tinkama kompensacija“ – Valstybių narių atsakomybė pažeidus Sąjungos teisę“

Byloje C-129/19

dėl *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) 2019 m. sausio 29 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. vasario 19 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Presidenza del Consiglio dei Ministri

prieš

BV,

dalyvaujant

Procura della Repubblica di Torino,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija)

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai J.-C. Bonichot, M. Vilaras (pranešėjas), E. Regan, M. Safjan, P. G. Xuereb, L. S. Rossi ir I. Jarukaitis, teisėjai L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, D. Šváby, C. Lycourgos ir N. Piçarra,

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. kovo 2 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- BV, atstovaujamo *avvocati* V. Zeno-Zencovich, U. Oliva, F. Bracciani ir M. Bona,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* G. Palatiello,

* Proceso kalba: italų.

– Europos Komisijos, iš pradžių atstovaujamos C. Ladenburger, E. Montaguti ir M. Heller, vėliau C. Ladenburger, G. Gattinara, E. Montaguti ir M. Heller,

susipažinęs su 2020 m. gegužės 14 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms (OL L 261, 2004, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 65) išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Presidenza del Consiglio dei Ministri* (Ministrų Tarybos prezidiumas, Italija) ir BV ginčą dėl BV reikalavimo taikyti Italijos Respublikai deliktinę atsakomybę dėl žalos, kurią BV tariamai patyrė neperkėlus Direktyvos 2004/80 į Italijos teisę.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2004/80 1–3, 6–8 ir 10 konstatuojamosiose dalyse įtvirtinta:

„(1) Vienas iš Europos [Sąjungos] tikslų – panaikinti tarp valstybių narių kliūtis laisvam asmenų ir paslaugų judėjimui.

(2) [1989 m. vasario 2 d.] *Cowan* byloje [(186/87, EU:C:1989:47)] Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuomet, kai [Sąjungos] teisės aktas garantuoja fiziniam asmeniui laisvę vykti į kitą valstybę narę, tos laisvės išvada [išdava] yra to asmens apsauga nuo žalos atitinkamoje valstybėje narėje tokiais pačiomis sąlygomis kaip ir jos piliečiams bei joje gyvenantiems asmenims. Šio tikslo realizavimo dalis turėtų būti kompensacijos nusikaltimų aukoms palengvinimo priemonės.

(3) Savo 1999 m. spalio 15 ir 16 d. posėdyje [Tampereje (Suomija)] Europos Vadovų Taryba pakvietė parengti būtiniausius nusikaltimų aukų apsaugos standartus, visų pirma dėl nusikaltimų aukų galimybės siekti teisingumo ir jų teisių į kompensaciją už žalą, įskaitant teises išlaidas.

<...>

(6) Nusikaltimų aukoms Europos Sąjungoje turėtų būti suteikta teisė į sąžiningą ir atitinkamą [teisingą ir tinkamą] kompensaciją dėl jų patirtų sužalojimų [jiems padarytos žalos], neatsižvelgiant į tai, kurioje Europos [Sąjungos] vietoje buvo įvykdytas nusikaltimas.

(7) Ši direktyva įdiegia bendradarbiavimo sistemą, palengvinančią nusikaltimų aukoms gauti kompensaciją esant užsienyje [esant tarpvalstybinėms situacijoms], kuri turėtų veikti remiantis valstybių narių schemomis dėl kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų, įvykdytų atitinkamose jų teritorijose, aukoms. Todėl visose valstybėse narėse turėtų veikti kompensavimo mechanizmas.

(8) Daugelis valstybių narių jau įdiegė tokias kompensavimo schemas, kai kurios iš jų – vykdydamos savo įsipareigojimus pagal 1983 m. lapkričio 24 d. [Strasbūre pasirašytą] Europos konvenciją dėl kompensacijų smurtinių nusikaltimų aukoms.

<...>

- (10) Nusikaltimų aukos dažnai negalės [negali] gauti kompensacijos iš nusikaltėlio, kadangi jis gali neturėti reikiamų lėšų priteistai žalai atlyginti arba todėl, kad nusikaltėlio tapatybė nebus nustatyta ar jis nebus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.“
- 4 Direktyvą 2004/80 sudaro trys skyriai. I skyrius „Kompensacijos gavimas užsienyje [tarpvalstybiniais atvejais]“ apima 1–11 straipsnius. II skyrių „Nacionalinės kompensavimo schemas“ sudaro 12 straipsnis. III skyrius „Įgyvendinimo nuostatos“ apima 13–21 straipsnius.
- 5 Direktyvos 2004/80 1 straipsnyje numatyta:
- „Valstybės narės užtikrina, kad tuomet, kai smurtinis tyčinis nusikaltimas buvo įvykdytas kitoje valstybėje narėje nei [nuolat] gyvena kompensacijos pareiškėjas, pareiškėjas turi teisę pateikti pareiškimą pastarosios valstybės narės institucijai ar bet kuriai kitai įstaigai.“
- 6 Pagal šios direktyvos 2 straipsnį, kompensaciją moka valstybės narės, kurios teritorijoje buvo padarytas pažeidimas, kompetentinga institucija.
- 7 Šios direktyvos 12 straipsnis suformuluotas taip:
- „1. Pagal šią direktyvą parengtos taisyklės dėl kompensacijų gavimo užsienyje [tarpvalstybiniais atvejais] veikia pagal valstybių narių kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, aukoms schemas.
2. Visos valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinės taisyklės numatytų kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, aukoms schemas, kurios garantuotų sąžiningą ir atitinkamą [teisingą ir tinkamą] kompensaciją aukoms.“
- 8 Direktyvos 2004/80 18 straipsnio „Įgyvendinimas“ 1 dalyje nurodyta:
- „Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję iki 2006 m. sausio 1 d., įgyvendina šią direktyvą, išskyrus 12 straipsnio 2 dalį, kurios įgyvendinimo data yra 2005 m. liepos 1 d. Jos nedelsdamos apie tai praneša [Europos] Komisijai.“

Italijos teisė

- 9 2016 m. liepos 7 d. *Legge n. 122, Disposizioni per l'adempimento degli obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia all'Unione europea – Legge europea 2015-2016* (Įstatymas Nr. 122, kuriame išdėstytos nuostatos, kuriomis siekiama įvykdyti įsipareigojimus, kylančius iš Italijos narystės Europos Sąjungoje – Europos teisė 2015–2016) (GURI, Nr. 158, 2016 m. liepos 8 d.), įsigaliojęs 2016 m. liepos 23 d., Italijos Respublikos buvo priimtas siekiant įvykdyti įsipareigojimus, išplaukiančius iš Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalies.
- 10 Pagrindinėje byloje taikytinos šio įstatymo redakcijos (toliau – Įstatymas Nr. 122) 11 straipsnyje pripažįstama teisė nukentėjusiesiems nuo tyčinio nusikaltimo, padaryto smurtaujant prieš asmenį, įskaitant seksualinį smurtą, ir šio nukentėjusiojo teisių perėmėjams, jeigu jis mirė dėl šio nusikaltimo, gauti iš Italijos Respublikos kompensaciją. Ši kompensacija nustatoma pagal ministro dekretu, priimtame pagal Įstatymo Nr. 122 11 straipsnio 3 dalį, nustatytus dydžius, neviršijant specialiam fondui, nurodytam šio įstatymo 14 straipsnyje, skirto biudžeto ir jei įvykdytos tam tikros šio įstatymo 12 straipsnyje numatytos sąlygos.
- 11 Ši teisė į kompensaciją taip pat suteikiama visiems nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų po 2005 m. birželio 30 d. iki Įstatymo Nr. 122 įsigaliojimo. Tokio nukentėjusiojo prašymas atlyginti žalą turėjo būti pateiktas vėliausiai 2019 m. rugsėjo 30 d.

12 Pagal Įstatymo Nr. 122 11 straipsnio 3 dalį priimto pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 2017 m. rugpjūčio 31 d. *decreto ministeriale – Determinazione degli importi dell'indennizzo alle vittime dei reati intenzionali medianti* (Ministro dekretas, kuriuo nustatyti kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų dydžiai) (GURI, Nr. 237, 2017 m. spalio 10 d.) (toliau – 2017 m. rugpjūčio 31 d. Ministro dekretas) nustatyti tokie kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų dydžiai:

„a) nužudymo atveju išmokama fiksuota 7 200 EUR suma, o sutuoktinio, įskaitant skyrium gyvenantį arba išsituokusį sutuoktinį, arba asmens, kuris turi ar turėjo emocinių ryšių su nukentėjusiu asmeniu, įvykdyto nužudymo atveju išmokama fiksuota 8 200 EUR suma tik aukos vaikams; b) seksualinio smurtinio nusikaltimo, nurodyto Baudžiamojo kodekso 609bis straipsnyje, atveju, kai nėra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, išmokama fiksuota 4 800 EUR suma; c) kitų nusikaltimų, kurie nėra nurodyti a ir b punktuose, atveju – ne didesnė kaip 3 000 EUR suma medicinos ir priežiūros išlaidoms kompensuoti.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 13 2005 m. spalio 15–16 d. naktį Italijoje gyvenanti Italijos pilietė BV nukentėjo nuo seksualinio smurto, padaryto Italijos teritorijoje. Šį nusikaltimą padarę asmenys buvo nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis ir jiems buvo nurodyta BV sumokėti 50 000 EUR žalos atlyginimą ir palūkanas. Tačiau, kadangi minėti pažeidėjai slapstosi, ta suma negalėjo būti išieškota.
- 14 2009 m. vasario mėn. BV pareiškė *Tribunale di Torino* (Turino teismas, Italija) ieškinį *Presidenza del Consiglio dei Ministri* (Ministrų Tarybos prezidiumas, Italija), siekdama, kad būtų pripažinta Italijos Respublikos deliktinė atsakomybė už tai, kad ji netinkamai ir neviseškai įgyvendino įsipareigojimus pagal Direktyvą 2004/80, visų pirma numatytus šios direktyvos 12 straipsnio 2 dalyje.
- 15 2010 m. gegužės 26 d. sprendimu *Tribunale di Torino* (Turino teismas) patenkino BV reikalavimus ir įpareigojo Ministrų tarybos prezidiumą sumokėti jai 90 000 EUR sumą su teisės aktuose nustatytais palūkanomis ir bylinėjimosi išlaidomis.
- 16 Ministrų Tarybos prezidiumas apskundė tokį teismo sprendimą *Corte di appello di Torino* (Turino apeliacinis teismas, Italija). 2012 m. sausio 23 d. sprendimu šis teismas pakeitė *Tribunale di Torino* (Turino teismas) sprendimą ir sumažino žalos atlyginimo sumą iki 50 000 EUR, o likusią šio sprendimo dalį paliko nepakeistą.
- 17 Ministrų Tarybos prezidiumas pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Kasaciniame skunde jis, be kita ko, teigė, kad teisės, kuriomis Sąjungos pilietis gali remtis prieš savo gyvenamosios vietos valstybę narę, nekyla iš Direktyvos 2004/80, nes ji susijusi tik su tarpvalstybinėmis situacijomis ir ja siekiama užtikrinti nukentėjusiesiems nuo smurtinio tyčinio nusikaltimo, padaryto kitos valstybės narės nei jų gyvenamosios vietos valstybės narės teritorijoje, galimybę imtis žalos atlyginimo procedūrų, numatytų minėto nusikaltimo padarymo valstybėje narėje.
- 18 Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad 2016 m. spalio 11 d. Sprendime *Komisija / Italija* (C-601/14, EU:C:2016:759, 45 ir 48–50 punktai) Teisingumo Teismas patvirtino savo ankstesnę jurisprudenciją, pagal kurią Direktyva 2004/80 siekiama reglamentuoti tik tarpvalstybines situacijas, užtikrinant, kad nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje jie paprastai gyvena, žalos atlyginimą mokės valstybė narė, kurioje buvo padarytas nusikaltimas. Remdamasis šia jurisprudencija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro išvadą, kad Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalimi negalima tiesiogiai remtis Italijoje gyvenančių smurtinių tyčinių nusikaltimų aukoms prieš Italijos valstybę.

- 19 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal bendruosius vienodo požiūrio ir nediskriminavimo dėl pilietybės principus, įtvirtintus SESV 18 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniuose, galima pripažinti, kad Italijos Respublika negalėjo visiškai įgyvendinti Direktyvos 2004/80, apribodama nacionalinės kompensacijų sistemos taikymą tik nukentėjusiesiems tarpvalstybinių situacijų atvejais, nes dėl tokio apribojimo Italijos piliečiai, gyvenantys Italijoje, nepagrįstai diskriminuojami.
- 20 Remdamasis šiais argumentais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, siekiant išvengti diskriminacijos, nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų turi būti suteikta galimybė pasinaudoti valstybėje narėje, kurioje buvo padaryta nagrinėjama veika, taikoma kompensacijų schema, neatsižvelgiant į tai, ar jų situacijos tarpvalstybinės, ar jie gyvena šioje valstybėje narėje.
- 21 Šiuo atveju būtinybė išvengti tokios diskriminacijos išlieka reikšminga, nes BV galėtų pasinaudoti teise į kompensaciją, pripažįstama jai remiantis Įstatymu Nr. 122, kuris, nors įsigaliojo po to, kai ji pareiškė ieškinį dėl deliktinės atsakomybės Italijos Respublikai, taikomas jai atgaline data. Iš tiesų šiame ieškinyje BV teigia patyrusi žalą dėl to, kad Italijos Respublika neįvykdė pareigos laiku perkelti Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį, o ne remiasi teise gauti kompensaciją pagal Italijos teisę, šiuo metu numatytą Įstatyme Nr. 122.
- 22 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tvirtina, kad abejoja, ar 2017 m. rugpjūčio 31 d. Ministro dekretu numatyta vienkartinė 4 800 EUR suma seksualinio smurto aukoms, kaip antai ieškovei pagrindinėje byloje, yra teisinga ir tinkama, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį.
- 23 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Italijos teismai neseniai priimtuose sprendimuose nustatė 10 000–200 000 EUR sumas, skirtas atlyginti žalai, patirtai dėl seksualinio smurto. Be to, nukentėjusiesiems, pareiškusiems ieškinius dėl deliktinės atsakomybės Italijos Respublikai dėl to, kad ji į savo vidaus teisę neperkėlė Direktyvos 2004/80, skirtos kompensacijos dydis svyruoja nuo 50 000 iki 150 000 eurų. Atsižvelgiant į šias sumas, minėta vienkartinė 4 800 eurų suma galėtų būti laikoma „netinkama“ ar net „labai maža“.
- 24 Tokiomis aplinkybėmis *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar – atsižvelgiant į tai, kad [Direktyva 2004/80] buvo ne laiku ir (arba) nevysiškai perkelta į nacionalinę teisę, nėra tiesiogiai taikoma, kiek tai susiję su joje numatytu reikalavimu sukurti kompensacijų smurtinių nusikaltimų aukoms schemą, pagal kurią atsakomybė atlyginti žalą asmenims, kurių situacijos tarpvalstybinės ir kuriems išskirtinai skirta minėta direktyva, tenka valstybei narei pagal Teisingumo Teismo jurisprudencijoje (be kita ko, [1991 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428) ir 1996 m. kovo 5 d. Sprendime *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79)]) nustatytus principus – pagal [Sąjungos] teisę atsiranda panaši valstybės narės pareiga asmenims, kurių situacijos nėra tarpvalstybinės (taigi, jos gyventojai), kurie nėra tiesioginiai naudos gavėjai įgyvendinant direktyvą, bet, siekiant išvengti lygybės principo ir (arba) nediskriminavimo principo pažeidimo pagal minėtą [Sąjungos] teisę, turėjo ir galėjo – jei direktyva būtų buvusi laiku ir visiškai perkelta į nacionalinę teisę – pasinaudoti išplėstu šios direktyvos poveikiu [*effet utile*] (t. y. minėta kompensavimo sistema)?
2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai[,] ar vadovaujantis Įstatymo Nr. 122 <...> 11 straipsnio 3 dalimi 2017 m. rugpjūčio 31 d. [Ministro dekretu] nustatyta fiksuota 4 800 eurų kompensacija smurtinių tyčinių nusikaltimų (ir ypač Italijos baudžiamojo kodekso

609bis straipsnyje nurodyto seksualinio smurtinio nusikaltimo) aukoms gali būti laikoma „sąžininga ir atitinkama [teisinga ir tinkama] kompensacija aukoms“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl galimo poreikio priimti sprendimą nebuvimo

- 25 Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, po to, kai Italijos Respublikai buvo pareikštas ieškinys dėl deliktinės atsakomybės, kuris yra pagrindinės bylos dalykas, ši valstybė narė nustatė kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų Italijos teritorijoje, nesvarbu, ar nukentėjusieji gyvena Italijoje, ar joje negyvena, schemą. Ši schema, taikoma atgaline data, taip pat apima su šiais nusikaltimais susijusius veiksmus, įvykdytus nuo 2005 m. liepos mėn. 1 d., taigi ir seksualinius smurtinius veiksmus, nuo kurių nukentėjo BV.
- 26 Italijos vyriausybės teigimu, pagal minėtą schemą BV pateikė prašymą atlyginti žalą, o 2019 m. kovo 14 d., t. y. po to, kai buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, sprendimas suteikti BV 4 800 EUR kompensaciją, atitinkančią numatytą 2017 m. rugpjūčio 31 d. ministro dekretu dėl jos patirto seksualinio smurto, buvo priimtas ir perduotas vykdančiajai kompetentingai institucijai. Remdamasi šia aplinkybe Italijos vyriausybė daro išvadą, kad pagrindinė byla neteko dalyko, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimai yra hipotetiniai.
- 27 Su šiuo argumentu negalima sutikti.
- 28 Kaip matyti iš šio sprendimo 16 ir 17 punktų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktas kasacinis skundas dėl *Corte d'appello di Torino* (Turino apeliacinis teismas) sprendimo, kuriuo Italijos Respublika buvo įpareigota sumokėti BV 50 000 EUR kompensaciją.
- 29 Darant prielaidą, kad nagrinėdamas kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali atsižvelgti į faktines aplinkybes, susiklosčiusias po to, kai buvo priimtas šiame kasaciniame skunde nurodytas sprendimas, t. y. į tai, kad pagal Italijos žalos atlyginimo schemą BV turi būti išmokėta 4 800 EUR dydžio kompensacija už jos patirtą seksualinį smurtą, bet kuriuo atveju reikia priminti, kad visapusiškas ir teisingas direktyvos įgyvendinimo priemonių taikymas atgaline data iš principo leidžia atlyginti pavėluoto jos perkėlimo į nacionalinę teisę žalingas pasekmes ir užtikrinti tinkamą gavėjams sukeltos žalos atlyginimą, nebent šie gavėjai įrodytų papildomus nuostolius, kurių patyrė dėl to, kad norimu laiku negalėjo pasinaudoti direktyvos užtikrinama finansine nauda, ir kuriuos taip pat reikėtų atlyginti (šiuo klausimu žr. 2018 m. sausio 24 d. Sprendimo *Pantuso ir kt.*, C-616/16 ir C-617/16, EU:C:2018:32, 50 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 30 Kaip buvo pažymėta šio sprendimo 21 punkte, pagrindinėje byloje nagrinėjamu BV ieškiniu, pareikštu prieš įsigaliojant Įstatymui Nr. 122, kuriuo jai atgaline data pripažinta teisė į žalos atlyginimą, siekiama, kad iš Italijos Respublikos būtų priteista atlyginti žalą, kurią ieškovė teigia patyrusi dėl to, kad ši valstybė narė neįvykdė pareigos laiku perkelti Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį.
- 31 Taigi, norint išspręsti šią bylą reikia patikrinti, ar ši 12 straipsnio 2 dalis privatiems asmenims, kaip antai BV, suteikia teisę, kuria jie gali remtis, siekdami, kad būtų nustatyta valstybės narės atsakomybė už Sąjungos teisės pažeidimą, ir, jei taip, ar 4 800 eurų dydžio kompensacija, kurią Italijos valdžios institucijos nusprendė skirti suinteresuotajam asmeniui pagal 2017 m. rugpjūčio 31 d. ministro dekretą, yra „teisinga ir tinkama kompensacija“, kaip tai suprantama pagal minėto 12 straipsnio 2 dalį.

32 Darytina išvada, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai vis dar svarbūs siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje ir negali būti laikomi „hipotetiniais“. Todėl Teisingumo Teismas turi į juos atsakyti.

Dėl pirmojo klausimo

33 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės deliktinės atsakomybės už žalą, padarytą pažeidus šią teisę, schema turi būti taikoma nukentėjusiems asmenims, gyvenantiems šioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje buvo padaryti smurtiniai tyčiniai nusikaltimai, todėl, kad ši valstybė narė laiku neperkėlė Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalies.

34 Reikia priminti, jog pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją nukentėję privatūs asmenys turi teisę į žalos, padarytos valstybei narei priskiriamais Sąjungos teisės pažeidimais, atlyginimą, jeigu įvykdytos trys sąlygos: pažeista Sąjungos teisės norma siekiama suteikti privatiems asmenims teisių, jos pažeidimas yra pakankamai sunkus ir yra tiesioginis to pažeidimo ir šių asmenų patirtos žalos priežastinis ryšys (žr., be kita ko, 1996 m. kovo 5 d. Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 51 punktą; 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 51 punktą ir 2016 m. liepos 28 d. Sprendimo *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 22 punktą).

35 Šias sąlygas, leidžiančias nustatyti valstybių narių atsakomybę už Sąjungos teisės pažeidimais privatiems asmenims padarytą žalą, iš principo turi taikyti nacionaliniai teismai, laikydamiesi Teisingumo Teismo pateiktų šio taikymo gairių (2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, C-524/04, EU:C:2007:161, 116 punktą ir 2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *Kantarev*, C-571/16, EU:C:2018:807, 95 punktą).

36 Šiuo atveju nagrinėjant pirmąją sąlygą, su kuria konkrečiai susiję prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai šioje byloje, reikia patikrinti, ar pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį valstybės narės įpareigojamos nustatyti kompensacijų nukentėjusiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, schemą, užtikrinančią teisingą ir tinkamą kompensaciją, ir ar pagal šią nuostatą visiems nukentėjusiems, įskaitant gyvenančius atitinkamos valstybės narės teritorijoje, suteikiama teisė gauti tokią kompensaciją.

37 Kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmojo klausimo formuluotės, pirmasis klausimas grindžiamas prielaida, kad pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį valstybės narės įpareigojamos nustatyti kompensacijų nukentėjusiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų schemą tik nukentėjusiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, kurių situacijos tarpvalstybinės, t. y. pagal šios direktyvos 1 straipsnį nukentėjusiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų kitos valstybės narės teritorijoje nei ta, kurioje jie paprastai gyvena. Vis dėlto remdamasis šia prielaida šis teismas klausia, ar, siekiant išvengti nediskriminavimo principo pažeidimo, šia kompensacijų schema taip pat turi galėti pasinaudoti atitinkamos valstybės narės teritorijoje gyvenantys nukentėjusieji nuo tokių nusikaltimų.

38 Siekiant patikrinti minėtos prielaidos pagrįstumą, reikia išsiaiškinti Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją reikia atsižvelgti ne tik į šios nuostatos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2019 m. vasario 26 d. Sprendimo *Rimšėvičs ir ECB / Latvija*, C-202/18 ir C-238/18, EU:C:2019:139, 45 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 39 Pirma, kalbant apie Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalies formuluotę, reikia konstatuoti, kad šioje nuostatoje bendrai įtvirtinta valstybių narių pareiga nustatyti kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, o ne tik nukentėjusiesiems, kurių situacijos tarpvalstybinės, schemą.
- 40 Antra, kiek tai susiję su Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalies kontekstu, reikia priminti, kad šios direktyvos 12 straipsnis yra vienintelis II skyriaus, kuris, atsižvelgiant į jo pavadinimą, susijęs su „nacionalinėmis kompensavimo schemomis“, straipsnis. Skirtingai nuo minėtos direktyvos I skyriaus pavadinimo, tos pačios direktyvos II skyriaus pavadinime konkrečiai nenurodyti „tarpvalstybiniai atvejai“.
- 41 Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šios direktyvos nuostatos dėl galimybės gauti kompensaciją esant tarpvalstybinėms situacijoms „veikia pagal valstybių narių kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, aukoms schemas“.
- 42 Iš to matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė ne nustatyti, kad kiekviena valstybė narė turi turėti specialią kompensacijų schemą, taikomą tik nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, kurių situacijos tarpvalstybinės, bet šiems nukentėjusiesiems taikyti nacionalines kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose valstybių narių teritorijose, sistemas.
- 43 Taigi Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalyje kiekvienai valstybei narei nustatoma pareiga numatyti kompensacijų nukentėjusiesiems nuo visų nusikaltimų, laikomų smurtiniais tyčiniaus nusikaltimais ir padarytų jos teritorijoje, schemą.
- 44 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Direktyvos 2004/80 8 konstatuojamosios dalies, šios direktyvos priėmimo dieną tokia schema buvo numatyta daugelyje valstybių narių galiojančiose nuostatose. Tačiau, kaip Teisingumo Teismui pateiktose pastabose nurodė Komisija, tą dieną dvi valstybės narės dar nebuvo numačiusios kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų jų teritorijose, schemas.
- 45 Nesant tokios schemas, valstybė narė negali vykdyti išpareigojimų, susijusių su galimybe gauti kompensaciją tarpvalstybiniais atvejais, kaip antai išplaukiančių iš Direktyvos 2004/80, nes pagal šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalį nuostatos, susijusios su galimybe gauti kompensaciją esant tokioms situacijoms, „veikia pagal valstybėse narėse galiojančias kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, schemas“.
- 46 Trečia, dėl Direktyva 2004/80 siekiamų tikslų pažymėtina, kad jos 1 konstatuojamojoje dalyje daroma nuoroda į Sąjungos teisės aktų leidėjo valią panaikinti laisvo asmenų judėjimo tarp valstybių narių kliūtis.
- 47 Be to, priminus jurisprudenciją, pagal kurią tuo atveju, kai pagal Sąjungos teisę fiziniam asmeniui užtikrinama laisvė vykti į kitą valstybę narę, šio asmens neliečiamumo apsauga atitinkamoje valstybėje narėje, kaip ir tos šalies piliečių ir joje gyvenančių asmenų apsauga, yra šios judėjimo laisvės išdava (1989 m. vasario 2 d. Sprendimo *Cowan*, 186/87, EU:C:1989:47, 17 punktą), šios direktyvos 2 konstatuojamojoje dalyje, nurodyta, kad priemonės, kuriomis siekiama palengvinti kompensaciją nusikaltimų aukoms, turėtų prisidėti prie šio tikslo įgyvendinimo.
- 48 Vis dėlto taip pat reikia atsižvelgti į minėtos direktyvos 3, 6, 7 ir 10 konstatuojamąsias dalis.
- 49 Direktyvos 2004/80 3 konstatuojamojoje dalyje primenama, kad 1999 m. spalio 15 ir 16 d. Tamperėje susirinkusi Europos Vadovų Taryba pakvietė parengti minimalius nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų apsaugos standartus, ypač kiek tai susiję su jų galimybe kreiptis į teismą ir teise į žalos atlyginimą.

- 50 Iš Direktyvos 2004/80 6 konstatuojamosios dalies matyti, kad nukentėjusiesiems nuo nusikaltimų Europos Sąjungoje turėtų būti suteikta teisė į teisingą ir tinkamą kompensaciją dėl patirtų sužalojimų, neatsižvelgiant į tai, kurioje Sąjungos vietoje buvo įvykdytas nusikaltimas. Todėl, kaip nurodyta šios direktyvos 7 konstatuojamojoje dalyje, visos valstybės narės turi turėti kompensavimo šiems nukentėjusiesiems mechanizmą.
- 51 Be to, Direktyvos 2004/80 10 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė atsižvelgti į sunkumus, su kuriais siekdami gauti kompensaciją iš nusikaltėlio nukentėjusieji nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų dažnai susiduria arba dėl to, kad jis neturi lėšų, būtinų vykdyti teismo sprendimui, kuriuo nukentėjusiajam būtų atlyginta žala, arba todėl, kad nusikaltėlio tapatybė negali būti nustatyta ar jis negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Kaip matyti iš šios bylos faktinių aplinkybių, nukentėjusieji nuo šių nusikaltimų taip pat gali susidurti su sunkumais, kai gyvena valstybėje narėje, kurioje buvo padarytas atitinkamas nusikaltimas.
- 52 Iš to, kas išdėstyta šio sprendimo 39–51 punktuose, matyti, kad Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalis kiekvieną valstybę narę įpareigoja nustatyti kompensacijų schemą, taikomą visiems nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų jų teritorijose, o ne tik nukentėjusiesiems, kurių situacijos tarpvalstybinės.
- 53 Šios išvados nepaneigia Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią Direktyvoje 2004/80 kompensacijų schema numatoma vieninteliu atveju, kai tyčinis smurtinis nusikaltimas buvo padarytas valstybėje narėje, kurios teritorijoje nukentėjusysis atsidūrė pasinaudojęs laisvo judėjimo teise, todėl išimtinai vidaus situacija nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2007 m. birželio 28 d. Sprendimo *Dell’Orto*, C-467/05, EU:C:2007:395, 59 punktą; 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *Giovanardi ir kt.*, C-79/11, EU:C:2012:448, 37 punktą ir 2014 m. sausio 30 d. Nutarties *C.*, C-122/13, EU:C:2014:59, 12 punktą).
- 54 Iš tiesų šia jurisprudencija Teisingumo Teismas tik patikslino, kad Direktyvos 2004/80 I skyriuje nustatyta bendradarbiavimo sistema susijusi tik su galimybe gauti kompensaciją tarpvalstybiniais atvejais, tačiau nenustatė šios direktyvos II skyriuje esančio 12 straipsnio 2 dalies taikymo srities (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 11 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-601/14, EU:C:2016:759, 49 punktą).
- 55 Darytina išvada, kad pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį teisė gauti teisingą ir tinkamą kompensaciją suteikiama ne tik nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų valstybės narės teritorijoje, kurių situacijos tarpvalstybinės, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnį, bet ir nukentėjusiesiems, kurie nuolat gyvena šios valstybės narės teritorijoje. Todėl, išskyrus tai, kas priminta šio sprendimo 29 punkte, ir, jei įvykdytos kitos sąlygos, numatytos šio sprendimo 34 punkte primintoje jurisprudencijoje, privatus asmuo turi teisę į žalą, kurią patyrė dėl to, kad valstybė narė pažeidė iš Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalies kylančią pareigą, atlyginimą, neatsižvelgiant į tai, ar šio asmens situacija buvo tarpvalstybinė tuo metu, kai nukentėjo nuo smurtinio tyčinio nusikaltimo.
- 56 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės deliktinės atsakomybės už žalą, padarytą pažeidus šią teisę, schema turi būti taikoma nukentėjusiesiems asmenims, gyvenantiems šioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje buvo padaryti tyčiniai smurtiniai nusikaltimai, todėl, kad ši valstybė narė laiku neperkėlė Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalies.

Dėl antrojo klausimo

- 57 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad 4 800 EUR fiksuoto dydžio kompensacija, skiriama nukentėjusiesiems nuo seksualinio smurto pagal nacionalinę kompensacijų nukentėjusiesiems nuo tyčinių nusikaltimų schemą, turi būti laikoma „teisinga ir tinkama“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.
- 58 Kadangi Direktyvoje 2004/80 nėra jokios nuorodos dėl kompensacijos, kuri turėtų atitikti „teisingą ir tinkamą“ kompensaciją, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 12 straipsnio 2 dalį, sumos ir dėl tokios kompensacijos nustatymo tvarkos, darytina išvada, kad ši nuostata valstybėms narėms šiuo klausimu suteikia diskreciją.
- 59 Reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalyje numatytą kompensaciją turi mokėti ne pats atitinkamą smurtą padaręs asmuo, o pagal šios direktyvos 2 straipsnį valstybės narės, kurios teritorijoje padarytas nusikaltimas, kompetentinga institucija pagal nacionalinę kompensacijų schemą, kurios finansinį gyvybingumą reikia užtikrinti, kad būtų užtikrinta teisinga ir tinkama kompensacija visoms smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamos valstybės narės teritorijoje, aukoms.
- 60 Taigi reikia konstatuoti, kad, kaip savo išvados 137–139 punktuose nurodė generalinis advokatas, Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalyje numatyta „teisinga ir tinkama kompensacija“ nebūtinai turi atitikti žalos atlyginimą ir palūkanas, kurie gali būti priteisti nukentėjusiajam nuo smurtinio tyčinio nusikaltimo iš šio nusikaltimo vykdytojo. Todėl ši kompensacija nebūtinai turi užtikrinti visišką šio nukentėjusiojo patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą.
- 61 Šiomis aplinkybėmis galiausiai nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į nacionalinės teisės nuostatas, kuriose nustatyta atitinkama kompensacijų schema, turi užtikrinti, kad pagal šią schemą nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų skirta suma būtų „teisinga ir tinkama kompensacija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį.
- 62 Vis dėlto, vykstant SESV 267 straipsnyje numatyta procedūrai, siekiant naudingai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, reikia pateikti reikšmingas šios direktyvos 12 straipsnio 2 dalies aiškinimo gaires, į kurias būtina atsižvelgti atliekant pirmesniame punkte nurodytą patikrinimą.
- 63 Taigi svarbu patikslinti, kad valstybė narė viršytų pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį suteiktą diskreciją, jeigu jos nacionalinės teisės nuostatose būtų numatyta kompensacija nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų, kuri yra visiškai simbolinė arba akivaizdžiai nepakankama, atsižvelgiant į padaryto nusikaltimo pasekmių nukentėjusiesiems dydį.
- 64 Iš tiesų, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį, tokiems nukentėjusiesiems skiriama kompensacija yra prisidėjimas prie jų patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo. Toks prisidėjimas gali būti laikomas „teisingu ir tinkamu“, jei pakankamai kompensuojama už jų patirtas kančias.
- 65 Tai nurodžius, taip pat reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į Italijos Respublikos nustatytos kompensacijų nukentėjusiesiems nuo smurtinių tyčinių nusikaltimų schemas požymius, Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalis negali būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama numatyti fiksuoto dydžio kompensaciją tokiems nukentėjusiesiems, nes kiekvienam nukentėjusiam asmeniui skirta fiksuota suma gali skirtis atsižvelgiant į patirto smurto pobūdį.
- 66 Vis dėlto valstybė narė, kuri pasirenka tokią kompensacijų schemą, turi įsitikinti, kad išmokų skalė būtų pakankamai išsami, kad už konkretų tyčinį smurtinį nusikaltimą numatyta kompensacija nebūtų akivaizdžiai nepakankama, atsižvelgiant į konkrečiau atvejo aplinkybes.

- 67 Konkrečiai kalbant apie seksualinį smurtą, svarbu pažymėti, kad jis gali lemti sunkiausias smurtinių tyčinių nusikaltimų pasekmes.
- 68 Taigi neatrodo, kad fiksuota 4 800 EUR suma, skirta atlyginti nukentėjusiesiems nuo seksualinio smurto veikos, būtų „teisinga ir tinkama kompensacija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 69 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad fiksuoto dydžio kompensacija, skiriama nukentėjusiesiems nuo seksualinio smurto pagal nacionalinę kompensacijų nukentėjusiesiems nuo tyčinių smurtinių nusikaltimų schemą, negali būti laikoma „teisinga ir tinkama“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu ji nustatoma neatsižvelgiant į padaryto nusikaltimo pasekmių nukentėjusiesiems dydį, todėl ja tinkamai neprisidedama prie patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 70 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės deliktinės atsakomybės už žalą, padarytą pažeidus šią teisę, schema turi būti taikoma nukentėjusiesiems asmenims, gyvenantiems šioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje buvo padaryti smurtiniai tyčiniai nusikaltimai, todėl, kad ši valstybė narė laiku neperkėlė 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms 12 straipsnio 2 dalies.**
- 2. Direktyvos 2004/80 12 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad fiksuoto dydžio kompensacija, skiriama nukentėjusiesiems nuo seksualinio smurto pagal nacionalinę kompensacijų nukentėjusiesiems nuo tyčinių smurtinių nusikaltimų schemą, negali būti laikoma „teisinga ir tinkama“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu ji nustatoma neatsižvelgiant į padaryto nusikaltimo pasekmių nukentėjusiesiems dydį, todėl ja tinkamai neprisidedama prie patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.**

Parašai.